

NICOLAE DINCULEANU

**MEMORIILE
UNUI
MATEMATICIAN**

Capitolul I

Copilăria

M-am născut pe 26 februarie 1925, în comuna doljeană Padea. Satul se întindea pe malul drept al Jiului, aflându-se cam la 40 de kilometri sud de Craiova și la 17 kilometri de Segarcea. Am fost orfan de tată. Acesta a murit cu câteva luni înainte de nașterea mea. De fapt, se pare că am venit pe lume pe 4 ianuarie, dar, fiindcă bunicul voia să mă înfieze, declararea nașterii mele la primărie a fost amânată până la sfârșitul lunii februarie. Am fost botezat Nicolae, dar lumea mă alinta Nicolică, apoi Colică și așa mi s-a spus pentru mult timp de atunci încolo.

Am mai avut un frate, Mărin, mai mare decât mine cu trei ani. Acesta a murit în anul 2000. El a avut doi băieți: Nicolae, care a absolvit Școala de Marină de la Constanța și care a lucrat apoi ca inginer la Combinatul chimic de la Ișalnița, și Florea, care a fost profesor de Științele naturii la școala din sat.

Când eram copil, am auzit vorbindu-se în casă de străbunicii mei, Dobre și Dobroaica, dar nu știu alte amănunte despre ei. Au avut trei copii: Ion Dobrescu, care a fost primul învățător din sat, bunicul meu, Marin Dobrescu, căruia lumea îi spunea Rică, și o fată, Rița, care s-a căsătorit în Giurgița, o comună la vest de satul nostru.

La noi în sat, în loc de „bunicul“ și „bunica“ se spunea „bătu“ și „bâta“. Pe bunica n-am apucat-o, murise înainte să mă nasc. Pe bunicul l-am cunoscut. A murit prin 1930, când eu aveam cinci ani. După ce a rămas văduv, bunicul s-a însurat din nou cu o fată săracă, dar tânără și frumoasă, căreia noi îi spuneam Mama Ruța. A murit și ea, prin 1935, la doar 50 de ani.

Din prima căsătorie bunicul a avut trei băieți – tatăl meu, Nicolae, Niță și Chiriță – și o fată, Ioana. Toți cei trei băieți au fost împrăprietăriți după Primul Război Mondial cu câte un lot de 9 pogoane. Cele 27 de pogoane erau, la

vremea aceea, o avere. Pentru munca la câmp aveau două care, două perechi de boi și tot felul de unelte agricole. Construiseră două pătule pentru grâu și porumb și lângă fiecare pătule câte un coșar pentru vite.

Dar toți cei trei băieți au murit tineri, înainte de nașterea mea. Niță și Chiriță nu erau căsătoriți și pământul lor, 18 pogoane, i-a rămas bunicului.

Tatăl meu, căruia noi, copiii lui, îi spuneam Taicu, a fost căsătorit întâi cu Frusâna, o fată dintr-un sat vecin, Țugurești, cu care a avut un copil. Nu s-au înțeles și s-au despărțit prin 1921 fără să divorțeze oficial. Mama mea, pe care o chema tot Frusâna și căreia noi îi spuneam Maica, era din comuna Bârza, la sud de Padea. Numele ei de fată era Lușcă. Maica a fost căsătorită întâi cu Marin Dinculeanu, un băiat din Țugurești, care a murit pe front, în ultima zi a Războiului. Maica și Taicu s-au cunoscut prin 1922 și „s-au luat“. Asta însemna că Maica s-a mutat în casă cu Taicu și trăiau ca și când ar fi fost căsătoriți oficial. La țară, acest obicei era destul de răspândit. Au avut împreună trei copii – pe fratele meu, Mărin (cu trei ani mai mare decât mine), o fată (care a murit de mică) și pe mine. Taicu a murit în spital, cu câteva luni înainte de nașterea mea. Știa, însă, că voi veni și eu pe lume. N-a apucat să divorțeze de prima soție și, din această cauză, noi, copiii lui, purtăm numele de familie al Maicăi, Dinculeanu, pe care și ea îl moștenise de la primul soț.

Nefiind căsătorită oficial cu tata, Maica a primit pensie de văduvă de război după primul soț. Pensia era mică, de numai 300 de lei pe lună, dar era mai bine decât nimic. În plus, ca văduvă de război, Maica avea carnet CFR, cu 75% reducere la clasa a III-a.

După moartea celor trei băieți, bunicul a fost devastat. Am rămas în casă doar bunicul și mama Ruța, Maica și cei doi copii – eu și fratele meu.

*

La țară oamenii nu se strigau pe numele de familie, ci, ca la arabi, pe cel de botez și pe numele tatălui sau al mamei ori, la femei, pe al soțului. Neavând tată, fratele meu era numit în sat Mărin a' lu' Rică, după bunicul. Cu mine era mai simplu: eram strigat pur și simplu Colică, pentru că nu mai era nimeni în sat cu acest nume. Dar, pentru a indica foarte clar cine eram, mi se spunea și Colică al Frusâniei sau, în mod exact, Colică al Frusâniei lu' Nicolae a' lu' Rică a' lu' Dobre, pentru numirea mea folosindu-se ambii părinți, bunicul și străbunicul.

Uneori, numele soției era o formă feminizată a numelui soțului: Dobre-Dobroaica, Cornea-Cornoaica, Uje-Ujoaica, Țurică-Țuricanca.

Bunicul era un personaj pitoresc. Avea mustață lungă, purta ȋțari și-i plăceau petrecherile și femeile. Cumpăra zaharină și o punea în butoiul cu vin ca să-l îndulcească. Pe mine mă alinta spunându-mi „Turculețu’ lu’ Bătu“.

După Primul Război Mondial, li s-au dat țăranilor împrumuturi de la bănci ca să-și cumpere unelte agricole și pentru construit case. Însă pentru aceste împrumuturi banca solicita anumite garanții – erau acceptate, de exemplu, ori o proprietate, ori girul altei persoane. Bunicul era foarte generos, dar și inconștient, și a girat o mulțime de oameni care n-au mai fost în stare să-și plătească datoriile. A acumulat o datorie de vreo 100 000 de lei la bănci – o sumă enormă pe vremea aceea, pe care n-avea cum s-o plătească. Îmi amintesc că și după moartea lui ne veneau mereu somații de la bănci pe numele lui. După Război, prin 1946, din cauza inflației, datoria de 100 000 de lei nu mai valora aproape nimic și fratele meu a plătit-o vânzând un sac de porumb.

Fiindcă nu mai erau bărbați în casă care să muncească pământul, cele două perechi de boi au fost vândute, dar am rămas cu tot inventarul agricol. Pentru muncile câmpului tocmeam zilieri.

Nesocotința bunicului Rică a mers însă și mai departe. A dat cele 18 pogoane rămase de la băieți nu știu cui, dar fără bani. Persoana respectivă urma să ne plătească pământul, mai târziu, nouă, nepoților. Bunicul își închipuia, poate, că în acel fel ne asigurase. Dar noi n-am mai văzut niciun ban de la persoana respectivă. Au mai rămas doar cele 9 pogoane ale lui Taicu. După moartea lui, însă, prima lui soție a intrat în posesia lor – ea era soția legitimă și mai avea și un copil. S-a judecat Maica nouă ani cu ea pentru acel pământ. Până la urmă, un judecător a hotărât ca jumătate din pământ să-i rămână primei soții, iar cealaltă parte să ne revină nouă.

Ca să poată câștiga ceva în plus, Maica a învățat singură să coasă la mașină. Era foarte pricepută și inteligentă. Făcea foarte bine toate socotelile în minte.

După moartea bunicului n-a mai rămas în casă niciun bărbat. Mai eram Maica, Mama Ruța (ele două se înțelegeau foarte bine) și noi, cei doi copii. Mama Ruța ne iubea ca pe copiii ei, iar noi o iubeam ca pe mama. De altfel, le spuneam amândurora Maică, iar când voiam să le deosebim le ziceam Mama Frusâna și Mama Ruța. Mama Ruța a trăit să mă vadă în clasele primare și, văzând cât de bine învățam, îi spunea Maicăi: „Frusâno, pe Colică îl facem popă.“ Pentru ea popa era cel mai important om din sat.

Casa în care trăiam era a bunicului și după moartea lui ar fi trebuit să-i revină fetei lui, Ioana. Dar am continuat să trăim acolo până după Război, când casa a fost demolată și tot ce a rămas din ea a fost împărțit între fratele meu și verii noștri. Fratele meu și-a construit o altă casă, la șosea; înainte de Război fusese ucenic la niște zidari. Mie mi-a părut foarte rău de casa veche – locul în care m-am născut și unde am copilărit.

*

Pentru o femeie singură, așa cum era Maica, era foarte greu să muncească pământul, mai ales că nu mai avea nici boi. Noroc că aveam două pogoane de vie din care umpleam butoaietele cu vin și din drojdie făceam și țuică. Familia numeroasă a Boteștilor, din care se trăgea și Mama Ruța, venea la noi iarna, de sărbători, să le dăm băutura. De plătit, plăteau vara, muncind pentru noi: o zi de muncă pentru trei sticle de vin sau o sticlă de țuică. În felul acesta, mâna de lucru era asigurată. Pentru arat și alte munci agricole mai dificile, mai ales pentru cele cu boii, îi ceream ajutorul surorii Maicăi, măritată în Drănic, sau plăteam oameni din sat.

A fost foarte greu. Dar viața tuturor de la țară era grea.

*

Cei doi frați, Ion Dobrescu și bunicul meu, și-au construit câte o casă în aceeași curte, fără gard între ele.

Ion Dobrescu a avut și el mai multe fete. Una a ajuns învățătoare în sat, alte două s-au măritat cu învățători, iar a patra s-a măritat cu un popă. A rămas în casă una din fete, Mița, care se măritase cu învățătorul Chiriță Iovan, căruia noi îi spuneam Nea Chiriță. Copiii acestuia îi spuneau bunicului lor Tata Mare. Și noi îi spuneam la fel. Copiii lui Nea Chiriță îi spuneau Mamei Ruța așa cum îi ziceam și noi. Noi, toți cei mici, care stăteam în aceeași curte, eram de vârste apropiate și ne aveam ca frații. Ne-am trăit copilăria împreună.

Școala primară

În ciclul primar am avut un învățător excepțional, pe Chiriță Iovan. Fusese șef de promoție la Școala de învățători „Ștefan Velovan“ din Craiova. Era din comuna Dâlga și venise în satul nostru ca să ocupe postul vacant de învățător. Se însurase cu una dintre fetele învățătorului Ion Dobrescu.

Școala era o clădire cu două camere mari, în care se țineau orele, și una mai mică, în care stăteau învățătorii. Dimineța învățau două clase, iar după-amiază alte două.

Începutul anului școlar era anunțat în sat prin „strigare“. Un om de la primărie, care împărțea și scrisorile în sat, umbla pe strada principală, se oprea în dreptul fiecărei ulițe și striga cât îl țineau puterile: „Băăăă, mâine începe școala!“

Cei care locuiau mai aproape de strada principală auzeau „strigarea“, dar cei care stăteau mai departe nu pricepeau ce zicea omul acela. Totuși, vorba se ducea din om în om și, până la urmă, toată lumea afla că a doua zi începea școala.

Prin aceeași metodă se transmiteau și alte informații, de exemplu, ziua în care se dădea permisiune de la primărie pentru culesul strugurilor sau al porumbului. Unii terminau porumbul vechi mai devreme și erau tentați să-l culeagă pe cel nou mai devreme, când nu era copt. Porumbul crud mucegăia și consumarea lui producea pelagră, o boală gravă de piele. Am văzut și eu în copilărie niște femei bolnave de pelagră. Au fost luate din sat și trimise într-un loc în care se îngrijeau bolnavii. Acesta era motivul pentru care nu era voie să fie cules porumbul până nu se constata că era copt.

Îmi plăcea la școală. Învățam cu plăcere. Știam poezia *Movila lui Burcel* încă dinainte de a începe școala.

În clasa întâi aveam două manuale – Abecedar, partea întâi, și Abecedar, partea a doua. Mai aveam și o „tăbliță“ de ardezie de culoare cenușiu-închis, aproape neagră, cu ramă de lemn. Pe o parte a tăbliței erau inscripționate pătrățele, pentru scris numerele și făcut socoteli de aritmetică, iar pe partea cealaltă erau linii drepte, orizontale, pentru învățat literele și pentru scris cuvinte. Scriam folosind un „condei“, tot din ardezie, din ce-mi amintesc, care lăsa pe tăbliță o urmă albicioasă. După ce scriam, puteam șterge totul cu un burete umed, iar tăblița putea fi folosită din nou. Bureții erau importați din Grecia, dar dacă nu aveam burete puteam folosi și o cârpă umedă. Din păcate, tăblițele se spărgeau ușor și, în acea situație, ori scriam pe cioburile mai mari, ori ne cumpărau părinții alta nouă.

Cărțile se purtau în „trăistuț“, care ținea loc de ghiozdan. Era făcut din pânză și era diferit pentru băieți și fete. Cel pentru băieți avea o buclă îngustă și lungă, cu care se purta în bandulieră, în timp ce trăistuțul pentru fete era mai mic și se purta în mână.

În clasa a doua nu mai aveam tăbliță. Scriam pe maculator, cu creionul, sau pe caiet, cu cerneală. Pentru scris cu cerneală foloseam un toc la capătul căruia

se fixa o peniță. Erau tocure și penițe de tot felul. Cerneala se ținea într-o călimară specială, cu buza de sus întoarsă înăuntru. În acest fel, când se răsturna călimara, cerneala nu se vărsa.

Ne făceam singuri cerneala. Cumpăram de la prăvălia din sat o vopsea specială, o dizolvam în apă și obțineam cerneală „crinărie“, adică violetă sau „violentă“, cum spune un personaj al lui Caragiale. Mai târziu, la liceu, elevii mai înstăriți cumpărau stilouri cu peniță de aur. Stiloul a fost inventat de un român, Petrache Poenaru, în anul 1827.

Creionul se ascuțea cu cuțitul sau briceagul. A fost mare minune când, într-o zi, fata lui „Mațe Goale“ a venit la școală cu o ascuțitoare. Ne îngrămădeam toți în jurul ei să ne ascută creioanele. Mațe Goale era porecla pe care oamenii i-au dat-o unuia nou-venit în sat, care și-a deschis prăvălie în deal. De la el cumpăram „roșcove“. Astăzi nu se mai găsesc. Cei mai tineri nici nu știu cum arată.

Mai târziu, în prima clasă de liceu, aveam un curs de caligrafie, unde învățam „scrierea rondă“. Pentru această scriere se foloseau penițe speciale, cu vârful lat, care lăseau o urmă mai groasă sau mai subțire, în funcție de gradul de înclinație a tocului. Rezulta un scris foarte frumos.

Pentru cărți și rechizite învățătorul strângea bani de la părinții elevilor, se ducea la Craiova și le cumpăra de la o librărie, apoi le aducea în sat și le împărțea elevilor.

Toate acestea au dispărut de mult. Acum elevii de clasa întâi nu mai au tăblițe. Scriu direct pe caiete. Nici tocure cu peniță nu mai sunt și nici stilouri. Acum se folosește pixul. A dispărut și cursul de caligrafie cu scrierea rondă. Cei mai tineri nici n-au văzut un toc cu peniță sau un stilou și nici n-au auzit de scrierea rondă. Desigur, folosirea pixului este o simplificare și un progres, dar, pentru cei mai în vârstă, tăblița cu condei și tocul cu peniță trezesc nostalgii.

*

La școală se bătea. Învățătorul avea o nuiua subțire cu care îi bătea la palmă pe cei care nu învățaseră lecția sau făcuseră „prostii“. Elevul ținea mâinile întinse, cu palmele în sus, și învățătorul îl lovea cu nuiua peste ele; uneori de mai multe ori și fără milă. Numai cine a trecut prin asta știe cât de dureros poate fi. Înainte de Război, și în armată se bătea și se injura. După Război, bătaia a fost interzisă în școală și în armată. Am auzit, însă, că și în armata engleză se bătea până de curând.

*

Copilăria

După fiecare oră de curs ieșeam în „recreație“, în curtea școlii. Când vedeam că învățătorii au ieșit din cancelarie, știam că recreația s-a terminat și fugeam în clasă. După terminarea orelor plecam spre casă încolonați, prin sat. Când un elev ajungea în dreptul casei, se desprindea de coloană și ceilalți mergeau mai departe. Oamenii din sat, care nu aveau ceasuri, știau că era ora 12:00 când vedeau elevii încolonați venind de la școală.

*

Într-o zi, prin clasa a patra, învățătorul ne-a întrebat: „Ce este litera?“ Ca de obicei, am ridicat mâna, deși nu știam exact ce să răspund. Învățătorul i-a luat pe rând pe toți elevii din clasă. Aceștia au dat fel de fel de răspunsuri năstrușnice. Unul a răspuns: „Litera e tot literă.“ Mai exact, ceea ce spunea el însemna că litera este o noțiune primară, care nu poate fi explicată cu ajutorul altor noțiuni mai simple, ceea ce avea sens. Mă gândisem și eu la acest răspuns. Dar învățătorul nu l-a acceptat. Și a trecut mai departe, la alți elevi. Eu țineam în continuare mâna sus, deși încă nu aveam un răspuns. Când a ajuns la mine, învățătorul m-a sărit și a continuat cu restul elevilor. Apoi s-a întors la mine. Nu știu cum mi-a venit în minte să spun că litera este semnul sunetului. Acesta era răspunsul așteptat de învățător.

*

Îmi amintesc și câteva lucruri amuzante din timpul școlii primare.

De Bobotează, flăcăii satului, „dănacii“, cum le spuneam noi, se organizau pe cete și colindau prin sat ca să „iordănească“ fetele. Apoi se adunau la unul dintre ei și petreceau. La casa lui Tovauș, unde petreceau dănacii, am văzut o pancartă pe care scria „La mulți ani!“. N-am prea înțeles la ce se referea. Eu știam că urarea era „La mulțani“. „Mulțani“ era un singur cuvânt (căruia nu-i pricepeam înțelesul). Așa era urarea. În clasa întâi, învățasem să citim doar două-trei litere de la începutul unui cuvânt și apoi ghiceam restul. Astfel, în cuvântul „mulți“ din urarea de pe pancartă, după ce am citit primele trei litere, am bănuț că trebuie să fie „mulțani“. Așadar, am citit urarea: „La mulțani ani!“ Ceea ce nu prea avea sens. N-am înțeles ce însemna. Abia mai târziu am aflat că „mulțani“ era împreunarea cuvintelor „mulți“ și „ani“.

La fel s-a întâmplat și cu o rugăciune pe care o învățasem:

*Doamne, Doamne, Cerestate, noi pe Tine Te rugăm:
Lumineaz-a noastră minte, lucruri bune să-nvățăm!*

*Căci Tu ești Stăpânul nostru și al nostru Tată ești
Și pe toate cele bune numai Tu le împlinești. Amin!*

Nu înțelegeam ce însemna acel „Cerestate“. Abia peste ceva timp am aflat că erau tot două cuvinte – „Ceresc“ și „Tată“.

La fel, într-o poezie care începea cu versul „Trandafir de pe cetate“, noi citeam „de pecetate“ și nu înțelegeam ce era aceea „pecetate“ din care părea să fi fost făcut trandafirul. Ceva asemănător a fost și cu poezia *Peneș Curcanul*, pe care o numeam „Pene și Curcanul“ – ceea ce părea să aibă mai mult sens pentru noi, copiii.

Tot o confuzie lingvistică mi-a dat de furcă și în cazul poveștii biblice cu Daniel, care fusese aruncat într-o groapă cu „fiare sălbatice“, iar acelea, printr-o minune, nu l-au mâncat. Pentru mine, „fiare“ era pluralul de la „fier“ și nu pricepeam cum ar fi putut fierul să fie sălbatic.

În sfârșit, o altă nedumerire din acea perioadă a fost legată de cuvântul „gaz“. Pentru mine, gazul era combustibilul cu care ardea lampa. Atunci când, în prima clasă de liceu, profesorul de Fizică ne-a spus că aerul este un gaz, am fost nedumerit. A trecut ceva timp până m-am lămurit.

*

Îmi mai amintesc, din acea perioadă, o zi în care a plouat torențial, iar eu eram la școală. Toată apa s-a scurs în pârâul care trecea prin mijlocul satului, iar pârâul a ieșit din matcă, revărsându-se peste șosea. Curtea școlii era plină de apă, care ajungea până la genunchi. Am fost luați în cârcă de niște săteni și scoși din curtea școlii. În regiunea inundată, apa a intrat în pivnițele caselor și a trecut mult timp până au scos-o cu gălețile de acolo.

*

Când eram prin clasa a doua, a început construirea unei noi clădiri a școlii, mai mare, cu mai multe camere. Lucrările s-au încheiat după ce am plecat eu la liceu. După Război, s-a mai construit o clădire lângă școala nouă, pentru că învățământul devenise obligatoriu până în clasa a șaptea. Pe lângă învățători, mai predau și profesori de diferite specializări. La un moment dat, nu știu de ce, numărul elevilor s-a micșorat drastic și clasele superioare s-au desființat. Elevii din satul nostru erau transportați zilnic, cu microbuzul, în satul vecin Drănic, pentru ca împreună cu elevii de acolo să formeze clase de mărime obișnuită.

Viața satului și obiceiurile

Scriu aceste rânduri pentru cei născuți și crescuți la oraș, pentru cei care nu cunosc obiceiurile din sate, precum și pentru cei mai tineri, născuți la țară, care n-au apucat să cunoască viața din sate, de dinainte de Război. Viața satului s-a schimbat dramatic, iar obiceiurile au dispărut. Cititorul pe care nu-l interesează această parte poate trece mai departe fără s-o citească.

1. În sat erau trei moșieri – Nicu Pop, Băncioiu și Năiculescu. Fiecare avea câte 300 de pogoane, cât le rămăsese după împrăștiarile de după Primul Război Mondial. Năiculescu avea și o moară în sat, iar alături de moară instalase un generator electric. De-a lungul străzii principale din sat fuseseră instalați stâlpi de iluminat, care erau alimentați cu curent electric de la generatorul de lângă moară. Chiar și învățătorii își făcuseră instalații de iluminat în casă. Restul oamenilor asigurau în continuare iluminatul în casele lor cu lămpi cu gaz. Din păcate, prin 1930, moara a ars și după acest eveniment s-a oprit și alimentarea cu curent electric a satului. Au rămas doar stâlpii de pe stradă și instalațiile din case. Se zicea că focul ar fi fost pus chiar de moșier, ca să încaseze asigurarea.

În timpul comunismului, prin anii '50, s-a construit rețeaua de electrificare a întregii țări. Am avut de atunci lumină pe strada principală și în toate casele. Lucrările pentru electrificare s-au desfășurat atât de rapid și cu atâta ușurință, că e de mirare de ce n-au fost făcute înainte de Război. Probabil, însă, că politicienii acelor vremuri aveau alte priorități.

2. Bărbații umblau vara desculți, în izmene lungi și cămașă lungă, cu râuri din arnici cusute de jur-împrejurul poalelor cămășii, împrejurul mânecilor și la despicătura de la gât. Pe cap, purtau pălării de paie împletite și cusute de ei. La mijloc se încingeau cu bete (un fel de brâie mai înguste) din lână cu modele colorate, țesute la război. Iarna, purtau opinci. Astăzi, acest port nu mai există.

3. Era în sat un om, Moș Petrică, foarte talentat în toate. I se mai spunea și Fum. A făcut pentru fratele meu o pereche de opinci din cauciuc de roată de mașină. De obicei, opincile se făceau din pielea din care se fac tălpile pantofilor, dar acestea se uzau destul de repede. Cele de cauciuc erau nemuritoare. După ce fratele meu le-a purtat câțiva ani, le-am luat eu în primire. Puneam în picioare ciorapi groși din lână, împlețiți de Maica cu iglița, și apoi puneam opincile. Înfășuram nojițele opincilor în jurul piciorului și le agățam de ciorapi cu un fel de cârlig aflat la capătul nojițelor. Nu mai simțeam frigul la picioare. După ce

le-am purtat și eu câțiva ani, până m-am dus la liceu, i-am lăsat opincile unui văr al nostru, Gică Nuță, din Drănic. Nu mai știu cât le-o fi purtat și el și cui le-o fi dat mai departe.

Moș Petrică cânta foarte bine din fluier și din caval. Dar ce mi-a plăcut mai mult la el a fost darul lui de povestitor. Într-o seară, Nea Chiriță l-a chemat pe Moș Petrică la el acasă și l-a rugat să spună un basm. M-am nimerit și eu pe acolo. Povestea așa de frumos și de natural! Am fost fermecat.

Am auzit că și Nole, fratele lui Moș Petrică, spunea basme la fel de frumos. Eu nu l-am auzit, însă, niciodată. Nole locuia la două case de noi, într-un bordei din cărămidă. Altele se făceau din chirpici, cărămizi mai mari de pământ nears. Acum câteva sute de ani erau în sat numai bordeie. Însă, după împrăștierea de după Primul Război Mondial, oamenii și-au făcut case mari, frumoase. Numai două bordeie rămăseseră în sat. Cel al lui Nole era aproape jumătate îngropat în pământ, ca să nu piardă căldură în timpul iernii și să fie răcoros vara. De afară, coborai niște trepte, apoi intrai într-o cameră numită vatră și din vatră intrai în camera de dormit. În vatră se afla un coș mare, pe unde ieșea fumul. Sub coș erau pirostriile, iar alături era țeștul de copt pâine. Țeștul era făcut din pământ, de forma unei emisfere scobite în partea de jos, și cu o parte cilindrică deasupra. Partea cilindrică era străbătută de o gaură prin care se băga un drug de fier. Un capăt al drugului se ridica și se sprijinea pe marginea unui lanț care cobora din coș. În acest fel, țeștul se ridica într-o poziție oblică, cu o buză în sus și cu alta sprijinită pe vatră. Sub țeșt, vatra era acoperită cu cărămidă. După ce se frământa și se dospea aluatul, se dădea foc la niște vreascuri sub țeșt până când acesta se încingea bine. Apoi, se mătura sub țeșt, se băga aluatul, se lăsa țeștul în jos și se astupau marginile cu cenușă, ca să țină căldura. După un timp anume, se ridica din nou țeștul și se scotea pâinea coaptă.

Sub coș, pe vatră, se aflau pirostriile. Pirostria era un triunghi de metal, așezat pe trei picioare scurte; pe pirostrie se punea ceaunul pentru făcut mămăligă și sub ceaun se aprindea focul.

Sub coș era o gaură în perete care dădea într-un „turn“ în camera de dormit. Turnul era o sobă de cărămidă, cu tencuială albă pe deasupra. Prin gaura din vatră se băgau paie în turn și se dădea foc. O târnă de paie era de ajuns să încâlzească turnul până dimineață. De altfel, și casele mai noi erau încălzite în mod asemănător.

4. Aveam un vecin, Uje, de vârsta bunicului. Soției lui i se spunea Ujoaica. Uje avea o memorie uimitoare. Știa datele tuturor evenimentelor importante

Viața unui om se află dincolo de istoriile relatate despre ea. Oricât de mult ne-am strădui să surprindem, într-o poveste complexă și coerentă, esența vieții cuiva, încercarea e supusă limitelor inerente naturii umane: lumea pe care ne străduim să o întruchipăm prin mijlocirea cuvintelor e, fatalmente, fragmentară, reductivă și supusă *ad infinitum* revizuirilor și reconsiderărilor.

Atunci, care e scopul memoriilor, al istoriilor pe care le spunem noi despre noi înșine? Cu siguranță, astfel de texte își propun nu numai să ne ofere o frescă a unei epoci, ci și să ne indice reperele unei vieți. Miza esențială a unei astfel de istorii personale este, însă, aceea de a sta drept mărturie pentru existența unei lumi autentice, una în care personajele au iubit, au suferit, au scrutat tainele științei și, mai ales, în care protagoniștii s-au străduit să transmită generațiilor viitoare cunoștințele și înțelepciunea dobândite.

Memoriile profesorului Nicolae Dinculeanu trasează reperele unui secol teribil din istoria României – sfârșitul perioadei interbelice, Al Doilea Război Mondial și comunismul. În plus, matematicianul autoexilat în Occident pune față în față, prin peregrinările lui, două lumi care, până la un moment dat, păreau ireconciliabile – lumea tihnită și plină de minunății a Vestului și lumea (cândva idilică) a României, strivită sub bocancii comunismului. În profunzime, însă, dincolo de numeroasele întâmplări prin care a trecut povestitorul în viața lui, se simte întotdeauna – uneori blândă, alteori austeră, dar mereu îmbucurătoare – prezența Reginei Științelor.